

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΕΚΤΟΠΙΣΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ (BRAZAVILLE)¹

Η Δημοκρατία του Κονγκό «αναρρώνει» μετά μια μακρά περίοδο πολιτικής βίας που κατέστρεψε σοβαρά τις δομές της χώρας και οδήγησε σε φτώχεια το λαό. Έως το Μάρτιο του 2002 επικρατούσε μια εύθραυστη ειρήνη και επαναπατριστηκε η πλειοψηφία των περίπου 800.000 ανθρώπων που είχαν εκτοπιστεί νωρίτερα λόγω του πολέμου. **Όμως στα τέλη του Μαρτίου 2002 νέες εχθροπραξίες ξέσπασαν μεταξύ των κυβερνητικών δυνάμεων και των ανταρτών Ninjas στην περιοχή Pool κοντά στην πρωτεύουσα Brazaville.** Στα τέλη Μαΐου ο Ο.Η.Ε. ανέφερε ότι τουλάχιστον 45.000 πολίτες εκτοπίστηκαν ενώ περισσότεροι από 20.000 παραμένουν στις εμπόλεμες περιοχές, χωρίς προστασία ή ανθρωπιστική βοήθεια.

Αιτίες της εκτόπισης του πληθυσμού: Το Κονγκό υποφέρει από εμφύλιο πόλεμο από το 1992, όταν με δημοκρατικές εκλογές αναδείχθηκε πρόεδρος της χώρας ο Pascal Lissouba, που κατάγεται από τα νότια της χώρας. Οι αμφιλεγόμενες βουλευτικές εκλογές που διεξήχθησαν την επόμενη χρονιά οδήγησαν σε βίαιες συγκρούσεις – για εθνοτικούς κυρίως λόγους – μεταξύ των κυβερνητικών δυνάμεων και της αντιπολίτευσης. **Η ειρήνη που αποκαταστάθηκε το 1995 ήταν σύντομη και νέος εμφύλιος πόλεμος ξέσπασε το 1997.** Ο Lissouba και ο πρωθυπουργός Bernard Kolelas εκδιώχθηκαν από δυνάμεις που πρόσκεινταν στον Denis Sassou Nguesso, που κατάγεται από τα βόρεια της χώρας και υποστηρίχτηκε από τις κυβερνητικές ένοπλες δυνάμεις της Αγκόλα.

Παρά τις προσπάθειες αποκατάστασης της ειρήνης μετά τον εμφύλιο πόλεμο του 1997 το κλίμα βίας αναζωπυρώθηκε το Σεπτέμβριο του 1998. Καθένας από τους τρεις πολιτικούς αρχηγούς που σηματοδοτούν την πολιτική ζωή – ο Sassou Nguesso, ο Lissouba, ο Kolelas – **στηρίχθηκαν σε διάφορες αντάρτικες ομάδες που δημιουργήθηκαν με βάση την εθνοτική καταγωγή:** οι ομάδες αυτές είναι οι αντίστοιχοι οι : *Cocoye ή Zulu, Cobra* και η *Ninja*. Αλλά οι εθνοτικές διαφορές δεν ήσαν οι μόνες που πυροδότησαν τις μάχες: στοιχείο κλειδί ήταν και τα πετρελαϊκά αποθέματα του Κονγκό.

Το Δεκέμβριο του 1999, όταν η κυβέρνηση του προέδρου Sassou Nguesso υπέγραψε συμφωνία με τις δυνάμεις των ανταρτών, ο εμφύλιος πόλεμος είχε ήδη προκαλέσει δεκάδες χιλιάδες θανάτους και εκατοντάδες χιλιάδες εσωτερικά εκτοπισμένων πολιτών. **Η κατάσταση της εσωτερικής εκτόπισης επιδεινώθηκε στη διάρκεια του πολέμου του 1998-1999, οπότε σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε. και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις περίπου 800.000 έως 810.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους – οι περισσότεροι στις νότιες επαρχίες Pool, Niari, Bouenza και Lekoumou, αλλά επίσης στη Brazaville.** Σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε. αρκετές πόλεις, συμπεριλαμβανομένων της Dolisie (80.000) στην επαρχία Niari και της Nkayi (60.000) στην επαρχία Bouenza εκκενώθηκαν ολοκληρωτικά από τους κατοίκους τους.

Τον Μάρτιο του 2002, στις πρώτες προεδρικές εκλογές που διεξήχθησαν στη χώρα από το 1992, αναδείχθηκε πρόεδρος ο Denis Sassou Nguesso. Με βάση το αναθεωρημένο σύνταγμα αποκλείστηκαν από την εκλογική διαδικασία τόσο ο Pascal Lissouba όσο και ο Bernard Kolelas : ζούσαν και οι δύο εξόριστοι εκτός της χώρας

¹ Πηγή: Norwegian Refugee Council "Compilation of the information available in the Global IDP Database of the Norwegian Refugee Council" (6.6.2002).

τους ενώ είχαν δικαστεί και καταδικαστεί ερήμην για αδικήματα που σύμφωνα με την κατηγορούσα αρχή διέπραξαν στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στη δεκατία του 1990. Λίγο αργότερα, οι κυβερνητικές δυνάμεις ισχυρίστηκαν ότι αρκετές στρατιωτικές θέσεις στην περιοχή Ροοί δέχθηκαν επιθέσεις από τους αντάρτες Νίνjas. Στις αρχές Απριλίου η ένταση αναζωπύρωσε τον πόλεμο στην περιοχή Ροοί στα περίχωρα της πρωτεύουσας της χώρας. Ο Ο.Η.Ε. ανέφερε ότι δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι διέφυγαν τον πόλεμο στα δάση ή αναζήτησαν προστασία στις στρατιωτικές θέσεις.

Συνθήκες της εκτόπισης: στη διάρκεια του πολέμου 1998-1999 οι αντιμαχόμενοι διέπραξαν εκτεταμένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Διεθνής Αμνηστία αναφέρει ότι γυναίκες και κορίτσια βιάστηκαν και ότι όσοι διέφευγαν χρησιμοποιήθηκαν ως ανθρώπινες ασπίδες από τους ένοπλους (Διεθνής Αμνηστία 2001). Σε αυτό το πλαίσιο χιλιάδες εκτοπισμένοι επέλεξαν να αναζητήσουν προστασία στα δάση της περιοχής Ροοί, χωρίς στέγη ή ανθρωπιστική βοήθεια. Έτσι οι εκτοπισμένοι πληθυσμοί ήσαν ευάλωτοι στο θάνατο και στις ασθένειες. Τον Οκτώβριο του 2000 η UNICEF ανέφερε ότι τουλάχιστον το 70% των εσωτερικά εκτοπισμένων υπέφερε από τις συνέπειες της «κακής διατροφής». Οι «Γιατροί του Κόσμου» επιβεβαίωσαν ότι η κύρια αιτία των θανάτων στη διάρκεια του πολέμου ήταν η κακή διατροφή.

Αμέσως μετά την υπογραφή συμφωνίας για παύση πυρός στα τέλη του 1999, αποκαταστάθηκε σχετικά η σταθερότητα και επαναπατρίστηκαν μαζικά οι εσωτερικά εκτοπισμένοι. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των οργανώσεων περίπου 500.000 έως 600.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι επαναπατρίστηκαν τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2000. Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού ανέφερε ότι ο επαναπατρισμός των εκτοπισμένων πολιτών ήταν τόσο μαζικός που οι τέσσερις εναπομείναντες καταυλισμοί όπου στεγάζονταν στην Brazaville στις αρχές του 2000 έκλεισαν τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς.

Στα τέλη του 2001 οι πληροφορίες για τους εναπομείναντες καταυλισμούς φιλοξενίας των εσωτερικά εκτοπισμένων στον Κονγκό ήσαν σποραδικές. Δεν δημοσιοποιούνταν πληροφορίες για τους εσωτερικά εκτοπισμένους ούτε για τη διαδικασία ανασυγκρότησης της χώρας και καταπολέμησης της φτώχειας. Όμως, σύμφωνα με διάφορες ανθρωπιστικές οργανώσεις ακόμα και πριν το νέο κύμα εσωτερικών εκτοπίσεων που άρχισε τον Απρίλιο του 2002, έμεναν στη χώρα περίπου 150.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι. Ταυτόχρονα, ο Ο.Η.Ε. ανέφερε ότι αρκετοί δεν μπορούσαν να βρουν εργασία, επίσημα ή άτυπα, στην πόλη. Εκτός από τον εσωτερικά εκτοπισμένο πληθυσμό λόγω του πολέμου του 1998-1999 δημιουργήθηκε μια νέα ομάδα 30.000 ανθρώπων που το Μάιο του 2001 αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν προσωρινά από την περιοχή Mindouli, νοτιοανατολικά της Brazaville. Αυτή η πληθυσμιακή μετακίνηση οφείλεται στις μεμονωμένες συγκρούσεις που ξέσπασαν ανάμεσα στις ένοπλες δυνάμεις και τους ένοπλους υποστηρικτές του εξόριστου πρώην πρωθυπουργού Bernard Kolelas.